45 K./Ü. „LOODUSE“ 45

EESTI KIRJANDUS KOOLIDELE

Jakob Mändmets

Katkiraiutud kaljas

Redigeerinud
ja vene- ning saksakeelse sõnastikuga varustanud
B. Pravdin
T. Ülik. vene keele lektor

K./Ü. „LOODUS“ TARTUS, 1926.

K./Ü. „LOODUSE" saksa ja inglise kirjandus koolidele:

1) Rudyard Kipling: **The Cat that Walked by Himself.** 36 lk. 2 joonist. Hind 35 marka.
2) Karl Schönherr: **Der Ehrenposten.** 12 lk. Hind 15 marka.
3) Bertha Mercator: **Von dem Fuhrmann ohne Zorn und der weissen Blume im Korn.** 16 lk. Hind 20 marka.
4) W. H. Riehl: **Der stumme Ratsherr.** 32 lk. Hind 30 marka.
5) K. Ecke: **Murr.** 20 lk. Hind 20 marka.
6) F. Treller: **Ein Abenteuer im Urwalde.** 20 lk. Hind 20 marka.
7) W. Jacobs: **Der Bücking.** 20 lk. Hind 20 marka.
8) Grimm: **Hans im Glück.** 16 lk. 3 joonist. Hind 20 marka.
9) H. Scharrelmann: **Hexe Kaukau.** 16 lk. Hind 20 mk.
10) A. Vilmar'i ja Weinland'i järele: **Das Nibelungenlied. Ein Ostarafest.** 36 lk. Hind 45 marka.
11) W. Hauff: **Das Märchen vom falschen Prinzen.** 36 lk. Hind 40 marka.
12) P. Rosegger: **Als ich das erste Mal auf dem Dampfwagen sass.** 16 lk. Hind 20 marka.
13) M. Jakobson: **Aschenbrödel.** 16 lk. 3 joonist. Hind 20 marka.
14) H. Seidel: **Jorinde.** 20 lk. Hind 25 marka.
15) P. Rosegger: **Ein Mann von 5 Jahren.** 16 lk. Hind 20 marka.
16) H. Seidel: **Leberecht Hühnchen.** 20 lk. Hind 25 marka.
17) P. Rosegger: **Auf der Wacht.** 16 lk. Hind 20 marka.
18) L. Ganghofer: **Das Geheimnis der Mischung.** 16 lk. Hind 20 marka.
19) **Dick Whittington and his Cat.** 28 lk. Hind 35 marka.
20) E. von Wildenbruch: **Die Landpartie.** 24 lk. Hind 30 marka.
21) R. Kipling: **His Wedded Wife.** Hind 30 marka.
22) M. v. Ebner-Eschenbach: **Krambambuli.** 24 lk. Hind 25 marka.

Jakob Mändmets.

Katkiraiutud kaljas.

Redigeerinud
ja vene- ning saksakeelse sõnastikuga varustanud

B. Pravdin
T. Ülik. vene keele lektor

K./Ü. „LOODUS“ TARTUS, 1926.

K./Ü. „Looduse“ korrektor M. Bekker.

H. Laakmann, Tartu.

Katkiraiutud kaljas.

Erutava uudisena kõneldi külas kaljase ehitamisest, aga kadedust ei äratanud see kelleski. Miks mitte, tehku Nasva Laas kaljas, jõudu tal ju on, ja eks see ole siis kogu rannale auks. Siin ei ole mitme versta peal kellelgi kaljast, kuna Panga rannas on paaril mehel laevadki.

Varssi toodi ka Pikaneemelt laialt tuntud paadimeister Nasvale ja kaljase ehitus algas.

Ainult üks mees oli, kelle südamesse see sõnum nagu terava västrikuga valusasti lõi. Selle mehe nimi oli Laine Andres, külast väljas Neeme otsal oleva koha peremees.

Kaljase ehitamise sõnum kiusas teda alaliselt taga.

„Kaljast ei ole Laasil sugugi vaja, vaid ta tahab just minule näidata, mis ta võib,“ ütles Andres enesele. „See juhtub ühel heal päeval, kus ta sulle näkku irvitab ja hüüab: sina seda ei või!“

Ta katsus esmalt mõne ees seda kaljase ehitamist tühiseks ettevõtteks alla tõmmata, aga peagi sai ta aru: küla oli Laasi poolt. Sest saadik hoidis Andres kõrvale, võimalikult mitte kellegagi sellest juttu tehes.

Sellest on viisteistkümmend aastat tagasi, kui Laas kord Andrese kui oma sõbra käest kinni võttis:

---

1. Kaljas — väike purjelaev; 2. erutava uudisena — elavust äratava uudisena; 5. eks see ole — kas see ei ole; 5./6. mitme versta peal — mitme versta ulatusel; 7. laevadki — suuremad purjelaevad; 14. kiusas teda taga — piinas teda; 19. esmalt — esialgu; 20. alla tõmmata — alandada; 23. sellest on tagasi — sellest on möödunud.

„Ma räägin sulle.“

„Räägi ometi!“

„Ma armastan teda.“

„Keda?“

„Pühadekaare Inglit.“

„Mis sellest.“

„Aga mul ei ole ju paadi osagi. Mis ta isa ütleb?“

„Seda ma ei tea,“ ütles Andres.

Aga mis võib Pühadekaare peremees selle kohta ütelda. Muidugi ei taha ta sellest teadagi, sest Laasil ei ole tõepoolest paadiosagi. Ta ei suudagi seda enesele muretseda. Aga Pühadekaare peremehel on mitu paati, head püügiriistad ja läbi aasta ripub tal aidas hulgana kuivatatud kalu.

Andres mõtles.

Aga miks mina sellele mõttele ei ole tulnud? Andres vaatas oma maja poole, mille valge korsten päikese paistel hiilgas. Kellelgi külas ei olnud niisugust maja. Kui paari aasta eest isa ära suri, üteldi õigusega talle suu sisse:

„Mis sinul viga elada, isa jättis sulle ka hea järje järele.“

Ingli kosimisel võiks ta varandus tublisti suureneda.

Andres tundis oma silmadelt kae langevat. Ta sai sellest nüüd aru, mida ta siiamaale ei olnud mõistnud.

Andrese lähenemist nähti Pühadekaarel hea meelega.

---

7. ei ole paadi osagi — ei ole teistega kokku ühtegi paati; 11. ei suuda — ei jõua; 13. püügiriistad — kalapüüdmis-abinõud; 20. talle suu sisse — talle enesele. 21. mis sinul viga elada — kas sul ei ole hea elada; 21./22. hea järje — head võimalused; 25. kae — siin: kate; 26. siiamaale — selle ajani.

See oli ühel pühapäeva õhtul, kui poisid kõrtsis tüdrukutele õlut ja viina ostsid.

Andres istus laua ääres ja käskis kõrtsimeest pudelitäie punast viina anda. Päikese kiired paistsid pudelist läbi ja nende valgustusel säras vedelik heleda leegina.

Mitmelt poolt kuuldi seda nähes valjusti korduvaid imestusehüüdeid. Mis sellel mehel viga osta, kellel püügiriistad head, kellele isa uued paadid järele jättis ja kellel kaks sulast merel käivad kalu püüdmas. Eks kuule teie maamehe hobuse hirnumist alati Andrese värava tagant.

Naerunäol valas Andres uhke käeliigutusega punast viina klaasidesse. Nüüd oli küll kõige parem silmapilk Inglile näidata, missuguses lugupidamises tema kogu küla silmis seisab ja mis sellest arvatakse, keda ta võib-olla ehk praegugi armastab.

„Kuule, Laas, tule ometi veidi siiapoole!"

Laas tuli laua juurde, mille ääres Ingelgi teiste tüdrukute hulgas istus.

„Mina annan sulle niisugust viina," ütles Andres Laasi poole, „mida sa küll elus veel ei ole suhu saanudki. Sa oled ju vaene — ega jaksa toobiõlutki osta."

Laasi lai nägu lõi kergesti punetama.

„Kui see viin sulle nii kallis on, ega ole siis tarvis pakkuda, võid ju omale jätta."

Laas tahtis laua juurest ära tulla.

„Pea nüüd!" hüüdis talle Andres järele. „Sinu jaoks juba jätkub!"

---

1. poisid — noormehed; 4. pudelitäie — ühe pudeli; 7./8. valjusti korduvaid — valjusid ja korduvaid; 11. maamehe — talupoja; 13. naerunäol — naeratava näoga. 18. veidi — pisut, natuke; 22./23. ei ole suhu saanudki — ei ole maitsnud; 23. ega jaksa — ja ei jõua; 24. lõi punetama — läks punaseks; 28. pea nüüd — jää siia, oota.

„Joo, kui pakutakse," hüüdis üks poistest. „Hea ta on, ja või Andresel rahast puudus."

Pehme loomuga noormees ei suutnud oma tahtmisest hoolimata laua juurest ära minna.

Andres valas heledalt läbipaistvat punast viina klaasi täis ja väriseval käel sirutas ta selle sõbrale.

Ei, sõber," hüüdis Andres, Laasi vastuvõtmiseks väljasirutatud käe eest klaasi ära tõmmates. „Mina ei või sind mitte seda viina jooma õpetada. Aga nuusutada tahan sulle anda."

Ta viskas Laasile viina vastu silmi.

Vali naer ülistas Andrese tegu.

„Kuradi mees see Andres, mis tal kõik pähe ei tule. Aga mis tal viga, ega tal rahast puudus ole!"

Laas jäi jahmatades seisma, ilma et ennast kohe oleks koguda suutnud. Teiste naerukaja lõikas valusasti ta kõrvadesse.

Halba aimates ja enesele vastupanemis-võimalust muretsedes astus Andres laua tagant lagedale põrandale. Ta pilgud jooksid ruttu ringi, otsides, mida võiks võitluse tarvis kätte kahmata.

Teiste naer äratas Laasi ta jahmatusest. Ta heitis viha ja põlgust avaldava pilgu Andrese peale, keeras siis ringi ja tuli kõrtsist välja.

Kuigi see Andrese tegu ehk mõnes meeletuska sünnitas, sest Laas seisis heas lugupidamises, aga tema poolt ostetud õlu ja viin pesid selle kohe.

Andrese ja Ingli pulm oli uhke ja rikkalik osavõtjate poolest.

---

2. ja või Andresel rahast puudus — ja Andresel on raha küllalt; 3. loomuga — iseloomuga; 12. ülistas — kiitis; 13. kuradi mees — siin: tubli mees; 15. jahmatades — kohkudes; 15./16. ennast koguda — oma seisukorrast aru saada; 16. naerukaja — naer; lõikas — tungis; 21. kätte kahmata — haarata; 25. meeletuska — meelepaha, viha; 27. pesid selle — hävitasid selle; 28. rikkalik — rikas.

Küla poistest oli ainult Laas see, kes puudus.

Ja siitmaalt alates läksid meeste eluteed täitsa lahku.

Aastate jooksul olid Laas ja Andres oma osad ümber vahetanud. Laas elas ühes küla otsas oma uues suurte akendega ja üleni värvitud majas. See oli nüüd tema, kellel üle küla olid kõige paremad püügiriistad, ja meri avaldas ta vastu iseäralist heldust. Andrese maja teispool küla oli aastate jooksul hoopis ära lagunenud, püügiriistad tal viletsaks jäänud, ja nüüd oli mees niivõrt vaene, et omale uut paatigi ei suutnud muretseda. Vaeseksjäämist ei olnud keegi, ka Andres ise, märganudki, aga kui kõik oli alla veeremas, ei suutnud mees seda enam kinni pidada.

Kõik kõnelesid külas kaljase ehitamisest, misjuures elavalt Laasi endist vaesust meelde tuletati. Aga kui kaugele on ta nüüd jõudnud! Ja edaspidi veel! — Siit rannast võib kaljasega kive Tallinna saata, puid vedada — igatahes on teenistus hea ja Laasi varandus kasvab kiiresti.

Andres vaatas Nasva poole. Hommikust õhtuni segeles paaditegijate juures inimeste hulk, kuna vaeste lesknaiste pojad omale pisikesi lauatükikesi korjasid, mida kodus nende käest hea meelega vastu võeti. Isegi tuul ajas mööda randa kergeid laastusid nagu udusulgi laiali.

---

2. siitmaalt — sellest ajast; täitsa — täiesti; 4. oma osad — oma seisukorra; 7. üle küla — terves külas; 10. ära lagunenud — viletsaks muutunud; 11. niivõrt — nõnda; 13./14. kõik oli alla veeremas — kõik oli hävimas; 17. edaspidi — tulevikus; 19. teenistus — siin: sissetulek; 22. segeles — siin: käis edasi-tagasi; 23. pisikesi — väikesi.

2.

Kaljas oli valmis.

Ta valge, siledaks hööveldatud laudadest moodsalt väljakoolutatud kere võiti tulel kuumaks aetud tõrvaga hoolega üle.

Kuivad lauad imesid ahnelt tõrva enestesse, kuna õhuke tõrvakord talle nooruse puna andis, nagu kevadine päike seda tütarlapse põskedelegi kutsub.

Oma toredate vormidega uhkeldades võitis ta ruttu nende kõikide südamed, ja nad vaatasid teda kogu päeva ainiti nagu armukest, kelle järele hing unenäoski ihaldab.

Andres ei olnud veel kaljast vaatamas käinud, aga seda rohkem tekitas teiste kiitus ta hinges viha.

Äraummistunud soo-ojaks muutus ta hing ja selgesti tundis ta, kuidas meelepaha nagu haisev maakevesi sinna kokku kogunedes talle pakitsevat piina valmistas. Ta arvas teiste silmist sõnu lugevat, mis Laasi lõpmatult ülistasid ja talle ka edaspidiseks õnne soovisid.

Ja sellele mehele viskasid sa kord viina näkku — et teda teiste ja kõige pealt selle tüdruku ees alandada, kes nüüd on su naine.

Aga rohkem: Kui sa kord oma katkised purjed üles tõmbad ja väsinult lainetel liugled, alles siis näed, kuidas ta just kaljasega sinu nina eest mööda kihutab. Vaata aga — sulle läheneb helerohelisel veepinnal kiiresti vari ja see matab su paadi hoopis oma alla.

2./3. moodsalt väljakoolutatud — ajakohaselt väljapainutatud; 3. võiti — määriti; aetud — tehtud; 6. tõrvakord — tõrvakiht; puna — punase värvi; 7. kutsub — esile toob; 8. uhkeldades — uhkustades; 10. ainiti — üksisilmi. 14. äraummistunud — kinnikasvanud; 15./16. maakevesi — roostene soovesi; 16. pakitsevat — rõhuvat; 18. edaspidiseks — tulevikuks; 26. kihutab — kiiresti sõidab; 27./28. matab oma alla — katab.

Isegi päikese võib ta su eest kinni katta.

Need on Laasi kaljase laiad, lumivalged linased purjed, mis varju heidavad. Need on pakil tuult täis. Ka tuule tahab ta merepinnalt enesele koguda. Ja su viletsad purjed langevadki lonti ja paat otsib teed lainetel raskesti joobnud mehena.

Ta kaljasel on pärreldav lai tee, ja lained, mis uue sõiduriista kiire jooks sünnitab, panevad su paadi kõikuma.

Seda kõike näeb Andres unes ja ilmsi.

Mis pakub kodu? Vana kurt sulane käib totralt ringi või lamab laisalt pingil kõvaks magatud võrkudel. Üksi sellest mehest tegijat ei saa, aga meelepaha oskab ta ikkagi avaldada ja lubabki vahest ära minna. Väravatagune, see koht, kus ennemalt maameeste hobused postis kaapisid, on ammugi kargesse kasvanud ja need arad närused lapsed on tema lapsed.

Läheb päev mööda, ta ei kõnele. Toas on kitsas. Ta läheb välja, aga seal leiab ta oma pilgud Nasva alt. Praegugi seisab salkkond külamehi kaljase ümber koos.

Äkitselt nägi ta enese üksi olevat, täitsa üksi, isegi see vaikija naine oli talle võõras. Ta leiab: külas ei ole hingegi, kes sinu poole hoiaks, kes sinust veel endisel viisil lugu peaks.

Millal ta üksi oli jäänud, millal need kõik tema lähedusest põgenesid?

---

3. pakil tuult täis — pingul tuulest; 5. langevad lonti — äävad kortsu; 6. raskesti — täiesti; 7. pärreldav — virvendav; 11./12. totralt — rumalalt; 12. kõvaks magatud — magamisest kõvaks muutunud. 13. tegijat — töömeest; 14. lubab — siin: ähvardab; 16. postis — posti külge seotud; kaapisid — kaevasid jalgadega maad; 16./17. kargesse kasvanud — rohtunud; 20./21. leiab ta oma pilgud Nasva alt — tema vaade on juhitud Nasvale; 21. salkkond — hulk; 25. ei ole hingegi — ei ole kedagi.

Ta ei teadnud seda.

Aga ta oli üksi.

Sadas tihedasti vihma ja paks pimedus lasus raskelt kohiseva vee peal.

Andres tuli kalda äärt mööda kodu poole.

„Ega täna öösi keegi seal ole," tuli Andresele meelde.

Küla magas ja isegi kõrtsi poolt ei olnud joobnud randlaste lärmitsemist kuulda.

Kui seda kordki näha, siis võiks nüüd just sealt juurest läbi minna.

Kas minna või mitte minna?

Andres keeras allapoole rannale ja sammus ettevaatlikult Nasva poole.

Ei olnud kuskil hingegi. Ka hatul karvaga kutsikad olid valju vihma eest hagerikkudesse pugenud, kus nad nüüd rahulikult magasid. Ühetasane kohin, vihma sahinaga segatud, piiras üksiku kõndija ringi, tihedasti ilma täites. Vabuaed oli nagu väike matusepaik liivasel kaldal oma kitsaste, õhukeste ristidega, kus kohisevad vood haudadeni ulatuvad.

Nüüd kuuldusid mere kohinas kellegi hääled jutukõminana, hüüetena, kiljatustena. Kui paljusid teadis temagi, kes sinna üles olid läinud, aga sealt ei tulnud nad enam tagasi, hoolimata sellest, et lesed nädalate vältusel neid öösi lambitule juures ootasid.

---

3. sadas tihedasti vihma — tuli tihedat vihma; 3./4. lasus raskelt — rõhus; 6. ega keegi seal ole — kedagi seal ei ole; 9. randlaste — rannaelanikkude; 10. kui seda kordki näha — et kaljast kordki näha. 15. hatul karvaga — pika ja sasis karvaga. 15./16. kutsikad — koerapojad; 16. valju vihma — suure, tugeva, kange vihma; hagerikkudesse — hagudest tehtud onnidesse; 19. ilma täites — ümbrust täites; vabuaed — võrkude kuivatamise koht; matusepaik — surnuaed; 21. vood — lained; 24. sinna üles — merele; 26. vältusel — kestel.

Nüüd nagu oleksid nad kõik kaldale lähenenud, taktis käivate aerude sõudmisel.

Andres lõi kergelt hirmuma ja ta ei julgenud sinnapoole vaadatagi, kus pimedus ta pilgud paari sülla sügavusel ära neelas.

Ta astus tasa, hoolega hoides, et jalg vastu kivi puutudes tähelepanemist äratavat kära ei sünnitaks.

Kuid tühi kartus — midagi ei olnud kuulda, peale vee mühina ja vihma ladisemise, mis tihedalt taeva ja maa vahet täitis.

Andres jäi kummulikeeratud kaljase juurde seisma Siin oli ta uhkekujuline keha läikivalt läbi pimeduse paistev. Vihmapiisad kogunesid ta peale langedes jämedateks pisarateks ja veeresid mööda siledaid pigimustalt hiilgavaid laudu alla.

Tuline viha haaras Andresel luupainaja jõuga kurgust kinni.

„Jah, selle riistaga võib ta alles sõita ja rohkesti raha teenida," ütles Andres enesele. „Tema see on, kes siin rannal on esimene mees, olgugi et tal ennemalt paadiosa ei olnud ja teised seda väga naersid, kui talle viina vastu nägu viskasid."

Ta vihkas seda meest, aga ometi tundis ta enese ta vastu võimetu olevat. Laas on praegu see, kellest külas alaliselt kõneldakse, ja iga päevaga võidab ta omale suuremat lugupidamist.

Kaljas pidas Andrese kinni ja tihedast vihmast hoolimata käis ta mitu korda tema ümber.

Ta jalg puutus mingi kõva asja vastu. See oli paadi serva alla höövlilaastudesse peidetud kirves. Laastud läksid ta pealt kõrvale ja haljas tera läikis.

---

2. taktis käivate aerude sõudmisel — taktis aerutades; 3. lõi hirmuma — hakkas kartma; 6. hoolega hoides — ettevaatlikult; 11. kummuli — põhjaga ülespoole; 13. oli paistev — oli näha. 16. luupainaja — kurivaimu; 31. haljas — siin: puhas, hele.

Andres tõstis kirve üles. Haljas, tuliterav tera!

„Kurat — selleks ta ju tegi selle kaljase, et mulle oma rikkust näidata — et mulle kätte tasuda. Aga kiidelgu ja suurustagu siis veel!"

Andrese käevarresse kogunes rohkesti jõudu. Mõnusasti vibutas ta raske kirvega.

Halvatuna langes ta käevars. „Ei — seda ei tee randlane, seda ta ei tee. Randlane kaljast ei purusta!"

Kaugel küla taga teel kuuldus vankri mürin.

„Mis kurat — tarvis seda tal ei ole. Selle ta tegi minu kiuste! Vaeseks ta ei jää, aga ta uhkust see veidi kärbiks."

Uuesti tundis ta käevarresse jõudu kogunevat. Tugev hoop, ja tuliterav kirves lõikas ühe laua kaljase külje seest pooleks.

Hiljuti koolutatud lauapooled kargasid eemale, naelu kaartest välja kiskudes.

Joobnuks tegi hullumeelne viha Andrese mõistuse. Ta lõi veel mitu hoopi, ükskõik kuhu terav kirves juhtus.

Alles siis lahkus pöörane joobnukstegev hullustus, kui toredasse kujusse koolutatud kaljase kere täiesti oli ära rikutud.

Inetult vahtisid suured urmsete äärtega augud talle otsa. Ta keha lõi värisema ja kirvest maha visates pani ta jooksu. Ta jooksis mere äärest küla taha nõmmele, ümber põllulappide kodu poole viivale teele välja.

---

1. tuliterav — väga terav; 4. kiidelgu — las' ta kiitleb; 6. mõnusasti — hea meelega; vibutas (kirvega) — liigutas hoovõtmiseks; 7. halvatuna — jõuetult; 11. minu kiuste — selleks, et mind kiusata; 12. veidi kärbiks — natuke vähendaks; 17. kaartest — loogakujulistest laudadest; 24. urmsete — ebasiledate; 25. lõi värisema — hakkas värisema; 26. pani jooksu — hakkas jooksma; 27. nõmmele — liivasele rohumaale; ümber põllulappide — ümber põldude.

Aga ka sealt pidi ta põgenema, sest keegi tuli teel vankriga vastu. Ta keeras kõrvale, jooksis uuesti mööda nõmme, üle madalate kadakate hüpates, kuni viimaks koduväravasse jõudis.

Külas oli endist viisi vagune, aga kohutavamalt, isegi ähvardavalt kostis lainete kohin.

3.

Ingel istus voodi äärel ja mähkis last. Voodi otsas laual põles karrast punase tulega lamp.

„Kus sa kesklööni olid?“ küsis naine harjunud etteheitmisega. Ta teadis, et see märkus meest pahandab, aga enesele ei suutnud ta teda siiski jätta.

„Mis sina sellest tahad,“ tähendas mees vihaselt ja heitis märgade riietega raskelt kõvale pingile.

Uni ei tulnud. Midagi oli südames, mis seal piina sünnitas, valusaid pisteid lõi, aga millest ta ennast vabastada ei suutnud.

Ikka kaljas, jälle uuesti kaljas. Vahel nägi ta tema toredat keha, sealsamas jälle sedasama purustatuna. Nii vaheldusid pildid järgemööda.

Tema, põline meremees, raius mere-sõiduriista puruks. Päevagi ei lähe suve kohta mööda, kus paat lainetel teda ei kannaks, ja nüüd raiub ta sellele kirvega küljesse. Kui alatu niiviisi viha üles näidata! Kord oli niisugune juhtumus, kus ta isegi paadi põhjal surmast pääses. Õhukesed lauad, imeõhukesed, ja needsamad hoiavad teda sügavuse kohal. Nüüd raiub ta need lauad terava kirvega katki.

---

5. oli endist viisi vagune — oli vaikne nagu ennegi; 8. karrast lamp — plekist lamp. 11. enesele ei suutnud ta teda jätta — ta ei võinud seda ütlemata jätta; 12. mis sina sellest tahad — see ei ole sinu asi; 20. põline meremees — elukutseline, sündinud meremees; 21. suve kohta — suve kestel.

Alatu, alatu on niisugune tegu.

Aga mis siis sellest? Laas laseb uued lauad sisse panna, selleks tal jõudu on. See vahest ehk kärbib veidi ta kõrkust. Nähku ta, et ta sugugi niisuguses lugupidamises ei seisa, nagu ta vahest arvab. Arvaku siis tema peale. Siis ta mõistab, et temal veel jõudu vihkamiseks jätkub.

Aga vilets ja alatu on niisugune kättemaksmine. Südaöösi hiilid sa kuriteole, just niisama kui varas. Ei, alatum veel, palju alatum. Paat on püha. Vanaksjäänud paat tõmmatakse kaldale, pannakse sellele pakud alla ja lastakse seal nii kaua seista, kuni ta kõduneb ja aeg ta jäänused laiali kannab.

Niisuguse paadiga on üks osa east lähedalt ühendatud, paat ja ta omanik on lahutamatud ja ühes käivad nad võitlustest läbi.

Aga tema raiub paadi puruks.

Jälk!

Andres pigistas silmad kinni, tõmbas kuue hõlmad üle pea. Aga ikkagi ei tulnud uni.

Ta ootas und.

Lapsukene kiljatas ja hakkas selle järel venivalt nutma. Ema tõusis üles ja ulatas lapsele juua.

„Mis kurat see on — ei saa nende pärast ka magada," ütles Andres südametäiega ja mässis enese pea veel suurema hoolega riidesse. Ta arvas, et oleks tõepoolest magama jäänudki, kui laps teda ei oleks äratanud.

---

4. kõrkust — uhkust; 6. arvaku siis tema peale — pidagu siis teda süüdlaseks; 9. süda-öösi — keskööl. 12. pakud — tüsedad puutükid; 13. kõduneb — hävib; 14./15. üks osa east lähedalt ühendatud — üks osa eluajast ligidalt seotud; 15/16. ühes käivad võitlustest läbi — ühiselt võitlevad; 18 jälk — vastik; 25. südametäiega — vihaga.

Suigutades uinus laps peagi.

Jälle uuesti kaljas. Aga nüüd oli ta terve ja Andres sõitis temaga välja. Merel tõusis maru ja meri ümber muutus korra mustaks ja taevas läks mustaks. Andres sõudis kõigest väest. Imelik — see ei olegi vesi, vaid sula pigi. Ta ei saanud paigastki. Seal silmas ta musta vedelikku paremalt poolt paadi küljest sisse voolavat. Ta loopis seda välja, kuid see hakkas käte külge ja tõusis paadis ruttu. Ta sirutas käe auku otsides välja. Käsi sattus läbi paadi külje voogudesse. Suur oli auk, paadil ei olnudki külge, ei olnudki põhja. Ta käest haarati kinni, tinaraskelt riputi selle küljes ja kisti teda allapoole. See oli Kalda Mart ja õudselt vahtis ta talle oma tühjade silmakoobastega otsa.

Ta katsus ennast päästa, aga sügavamale vajus ta vedelasse sula pigisse.

Kaua ja kõigest jõust raputas Ingel meest, enne kui see luupainajalikust unenäost vabanes.

„Mis sul ometi on?“ ütles naine. „Sa kisendasid nii hirmsasti ja ei ärka ega ärka.“

Kisa oli ka lapsed üles äratanud. Värisema paneval hirmul püüdsid suuremad endid vaiba alla varjata.

Andres tundis hirmu ja ta nägi praegugi Mardi õõnsaid silmakoopaid. Tuba ehk oligi see haud, kuhu ta pimedusse uppus ja nüüd alaliselt kiiruga veel rohkem alla langeb. Rõhuv lämmatus surus paksu pehme padjana ta suu peal, teda hoogsalt kägistades.

---

1. suigutades — uinutades, magama pannes; 4. korra — korraga; 5. kõigest väest — kõigest jõust; 6. sula pigi — vedel pigi; ta ei saanud paigastki — ta ei suutnud paigast sõuda; 7. silmas — märkas; 8. loopis — viskas; 9. hakkas käte külge — kleepis käte külge; 14. Kalda Mart — uppunu nimi; 15. silmakoobastega — silma-aukudega; 22./23. värisema paneval hirmul — värisedes hirmust; 26. kiiruga — ruttu; 28. hoogsalt — suure jõuga.

Ta tõusis üles ja läks vankuvatel sammudel õue.

Nõrk koivalge tõmbas ergu roosakarvalise joone hommiku-taevarannale. Raske vihm oli järele jäänud, tuul oli pilved laiali ajanud. Mitmelt poolt paistsid pilvede vahelt tinahallid taevalapid.

Lained läikisid nõrgal koivalgel.

Võis juba kaugele mööda randa näha.

Seal tabasid ta pilgud eemalt paistvat kaljast. Ta süda lõi värisema, nagu oleks kõle tuul ta vere korraga hanguma pannud.

Oleks see kõik — kõik ometi unenägu!

4.

Kõike kõrvale tõrjuvaks uudiseks järgmisel hommikul oli kaljase katkiraiumise sõnum. Imestati, oletati, ei ustudki, sest see kuritöö oli liiga häbemata. Juba hommiku vara kogunesid inimesed kaljase ümber kokku ja nad vaatasid ehmudes ja aralt — nendesamade tundmustega, mis inimest siis täidavad, kui ta mõrtsuka ohvrile läheneb.

Seal ta seisiski — küljed inetult puruks raiutud. Piisad rippusid praegugi purustatud laudade äärte küljes nagu hangunud verepisarad.

Kes pidi seda ometi tegema? Aga selle küsimuse peale ei teadnud keegi vastata. Kirves lamas kaljase kõrval ja kivikorraga kaetud rannapinnale ei olnud ühtegi jälge järele jäänud.

See on teine niisugune kuritegu siin rannal. Sellest on juba kogu inimese-iga tagasi, kui kord

---

2. koivalge — koit; ergu — elava; roosakarvalise — roosavärvilise; 5. taevalapid — taevatükid. 9. kõle — külm, läbitungiv; 10. hanguma — tarduma, kõvenema; 12. kõike kõrvale tõrjuvaks — kõige suuremaks; 21. verepisarad — veretilgad; 27. inimese-iga — inimese eluaeg.

paat valgmal katki raiuti. See oli ühe joodiku noormehe töö, aga see mees ei olnudki sündinud randlane, vaid maalt tulnud hulgus.

Kes oli siis nüüd siin väljast tulnud, kes seda ei teaks, mis paat on randlasele väärt. Ei olnud ühtegi niisugust. Kes võis siis käe kirvega üles tõsta?

Keegi ei võinud arvata. Muud ei suutnud randlased teha kui kurbade nägudega ja haigete südametega kaljase ümber koos seistes kurta.

Kogu küla rõhus raske kuritöö ja inimesed ei julgenud üksteisele silmagi vaadata.

Laas tuli rannale, harilikult lahke nägu raskesti pilves. Külamehed teretasid teda, aralt kõrvale astudes. Ei osatud sellele heale inimesele troostisõnagi ütelda.

„Kuule, Laas," kõneles Kivi Rein, vigase jalaga randlane, ja lonkas paar sammu Laasile lähemale. „Sa tead ju — ma olen siin külas sündinud, üles kasvanud ja vanaks elanud. Aga seda ei ole mu silmad veel mitte näinud, et randlane kirvega paadi sisse lööb. Ma ei usuks seda mitte, kui ma seda oma silmadega ei näeks. Kas tead, ma olen kõik inimesed, ka rumalad poisikesed, oma meeles üles lugenud, aga usu — mitte ühegi peale ei julgeks ma praegu näpuga näidata. Ma ei usu seda, et selle teo võis randlane korda saata."

„Noh, hea küll," tähendas Laas, ilma et ta vanamehele oleks otsa vaadanud. „Puruks on ta raiutud, seda juba näete. Aga ma ei usu seda, et keegi kaugelt oleks tulnud siia mu kaljast puruks raiuma, ja ise ma seda ka ei ole teinud."

---

4. väljast — mujalt, kaugemalt; 7. ei võinud arvata — ei võinud otsusele jõuda; 9. kurta — kaevata; 12./13. raskesti pilves — sügavas mures.

Laasil oli õigus, sest kaugemal peeti temast veel rohkemgi lugu kui vahest omas külas.

Keegi tuli kõrtsi juurest ja jutustas suure erutusega: Kurjategijat on nähtud. Maamees näinud, sest ta jooksnud talle öösi otse vastu.

Aga mis sellest. Ega maamees teda siis öösi ära tunnud.

Veel teati, et üks naisterahvas kuulnud öösi ranna poolt löökisid. Siis vist raius kurjategija paati.

Aga ega ka sellest midagi kasu ole. Paugud ju veel ei ütle, kes on kurjategija.

„Ka mina peaksin sinna minema," ütles Andres enesele, suurt inimeste kogu kaljase juures nähes. „Aga mistarvis, — ei ole ma ennemalt seal käinud, ei ole minul ka nüüdki asja minna. Ma tahaksin seda meest näha, kes seda mulle tuleb ütlema."

Õhtupoolikul läks Andres randa, kus ta oma paadile uut mõlapulka hakkas raiuma. Pikkamisi tuli Kivi Rein mööda veepiiret longates juurde.

„Sa ei lähegi täna õhtu merele?" küsis Rein.

„Ei. Olen haiglane ja ka paat ei ole korras."

„Kas sa käisid Nasva kaljast vaatamas?" küsis Rein järsku.

„Ei. Miks ma seal siis pidin käima?"

„Sa siis-ei teagi."

„Ma kuulsin, lapsed rääkisid, aga ma pidasin seda naljaks."

„See on kuradi tegu. Sina vist oled ainuke inimene külas, kes seal seda vaatamas ei ole käinud."

„Ma ei käinud teda ka ennemalt vaatamas."

---

4. maamees — talupoeg; 15. ei ole asja — ei ole põhjust; 16. kes seda mulle tuleb ütlema — kes julgeb mind süüdistada; 19. mööda veepiiret — veeäärt mööda; 23. järsku — äkki.

„Ma ütlen, sellel mehel küll pikka pidu ei ole, kui ta tõepoolest on randlane. Kauaks ta rannale häbiks ja teotuseks ei võigi jääda. Seda peate juba nägema!“

Andrest tabasid needmissõnad piitsahoopidena.

„Kas tead,“ jutustas vanamees edasi, „mina olen kõik küla inimesed ükshaaval läbi võtnud. Tead, ka sina olid mul mõttes, sest teie ei käi ju läbi. Aga kelle peale võid sa niisugust jõledust arvata! Ega see nüüd Laasi vaeseks tee, aga tead, teotuseks on see kogu rannale.“

Seepeale jutustas Rein veel katkiraiutud kaljasest, siis läks jutt kalasaagi peale ja lõpus kõneles ta nendest kahest noorest mehest, kes nädala eest Sausti randa ära uppusid. Kui tal enam midagi jutustada ei olnud, jättis ta jumalaga ja lonkis küla poole.

Andres jäi kaua rannale ja ikka kuulis ta vana randlase needmist.

Õhtul tuli vaene lesknaine Liisu Lahe Andrese poole. Selle naise kodu oli õieti igas peres ja teda kuulati heameelega, kui ta küla saladusi jutustas, milles ta oli põhjalik asjatundja. Isegi süüa anti talle hea jutu eest, ka riietki.

Täna õhtul oli Liisul katkiraiutud kaljasest rohkesti kõnelda. Ta teadis karvapealt, kelle käest Laas lauad oli ostnud, kust ta kiilupuu toonud, kui palju maksma läinud. Andres nimetas teda pilgates asjatundjaks, sest vanainimese jutt ei meeldinud talle.

„Kui see tegu nüüd siin maailmas küll ei peakski avalikuks tulema, aga ega Jumal seda ikkagi

---

1. sellel mehel pikka pidu ei ole — see mees ei jää kauaks karistamata; 7. ükshaaval — üksikult; 8. teie ei käi ju läbi — teie olete vaenus; 9. kelle peale — kelle süüks; jõledust — alatust; 15. Sausti randa — Sausti ranna kohal; 25. karvapealt — täpsalt 27. maksma läinud — maksnud.

nuhtlemata jäta. Ei ta vaene tea arvata ühti, kus taevaisa käsi teda tabab."

Mitu korda tahtis Andres vanale inimesele kisendada, et ta vait jääks, kuid selleks ei olnud praegu mingit põhjust.

Lapsed kogunesid Liisu ümber ja see võttis keskmise poisikese sülle, kätt nagu õnnistades lapsele pea peale pannes:

„Vaata, väike Villu, kui kurjad on inimesed. Uus kaljas raiutakse katki. See tuleb ikka sellest, kui inimene enese kurja kätte annab. Sa heldene Jumal, ka see inimene oli kord niisamasugune laps nagu sinagi. Võib-olla vaatas isegi niisamasuguste ilusate lahkete silmadega. Andku taevaisa sulle alati meelt ja mõistust, et sa elus niisugust kurja ei teeks."

„Ega mina ilmaski lähe paati katki raiuma," kõneles virk poiss.

„Muidugi ei tee sa seda, sest sinust kasvab tubli meremees. Sinu isa on ju ka meremees, eks tema oska sind ausaks inimeseks kasvatada."

„Ma ei saa aru, mis sina sellest kaljasest siis niipalju kõneled," ütles Andres. „Sina temaga ikkagi ei oleks sõitma läinud."

„Mis mina temaga siis sõidan. Aga eks niisugune tegu ole kogu külale häbiks. Mis sa teeksid, kui keegi su paadi öösi puruks raiuks?"

„Mis ma teeksin? Kust ma seda tean siis, kes seda on teinud?"

„Aga kui sa teaksid?"

„Hull inimene, kuidas ma seda võiksin teada. Kas Laas siis teab?"

---

1. ei ta tea arvata ühti — ta ei tea sugugi aimata; 7. sülle — põlvedele; 11. enese kurja kätte annab — allub kurjale vaimule; 16. ilmaski — kunagi; 19./20. eks tema oska — ta oskab küll.

„Teab ta või mitte, ega ma seda või teada. Aga ma arvan, et ta aimab. Ma käisin täna seal. Ta tuli ühe maamehega ühes tuppa ja nad kõnelesid kaljasest. Laas ütles võõrale mehele, et ta seda küll võivat arvata, aga ega ta sellest kellelegi midagi lausu. Kelle peale Laas tähendas, seda ma küll ei tea."

Andres tõusis üles ja läks ruttu toast välja.

5.

Mõnusal tuulel sõitis kaljas oma pikemale mereteekonnale. Valged pingule surutud purjed heitsid kaugele veepinnale varju ja ta mõõdukas kiikumine tuletas merelindu lainetel meelde.

Ühtlasi kandis ta ka häbi ja pahanduse külast enesega ära, sest nüüd ei kõneldud enam kaljase katkiraiumisest.

Andres oli ainuke, kes ennast kuritöö teadmisest ei suutnud vabastada. Nagu tojalik koer käis Reinu needmine tema kannul ja tuli temale ka ööseks merelegi kaasa. Inetut tegu naljaks seletades ei jõudnud ta ihaldatud eesmärgile ja iga päikese tõusuga ja loojaminemisega uuenes näriv piin ja kõvenes hukkamõistev hääl.

Kalasaak oli sel sügisel hea. Sagedasti olid võrgud veest väljatõmmatult nagu lumehanged ja ööd läbi kuuldus kõrtsist purjutajate randlaste lärm. Iseäranis rohkesti sai Laas kalu, mille üle aga keegi ei imestanud, sest ta püügiriistad olid kogu rannas eeskujulikud.

---

8. mõnusal tuulel — hea tuulega; 9. pingule surutud — pingutatud; 16. tojalik koer — külgehakkav, purev koer; 16./17. käis tema kannul — ajas teda taga; 18. naljaks seletades — katsudes naljaks muuta; 24. purjutajate — viinajoojate.

Kord sügise hakul tuli Liisu Andrese talusse, ja sündsat istumiskohta otsides kiitis ta vaimustatult Laasi kalasaaki.

„See on nüüd igaühele oma silmaga näha, kui õiglane on armas Jumal. Selle kahju, mis kuri inimene talle kevadel tegi, tasub meri nüüd mitmevõrra ära. Nii suurt kalasaaki pole külas keegi näinud, kui Laasil oli täna hommiku. Läheb see inimene püstijalu rikkaks: kaljas teenib head raha ja kalu saab ta nii, et kohta ei leia, kuhu neid mahutada."

„Sina nüüd ta kalu mõõtmas käisid," tähendas Andres meelepahaga.

„Mis minul vanal inimesel neid vaja mõõta, eks seda näe külas ju kõik."

„Ma ei saa aru, mis Laasi saak teistele korda läheb. Ise ta oma kalad püüab, ise ta nad ka sööb."

„Ärge ütelge, peremees, nii. Laas ei ole kitsi käega. Vaest ta tühjalt toast välja ei saada."

„Minule ei ole ta poole kopika eest annud," hüüdis Andres ennast unustades.

„Kulla peremees," naeris vana naisterahvas. „Ei ole ju teil ometi tarvis — ega teie siis vaene ole. Teie koht on ju eluaja rannas kõige kuulsam. Aga eks Jumal ise tea, mis päevad kellelgi ees on."

Andres tõusis üles, tõmbas võrgud selga ja läks toast rannale. Selle naisega oli võimatu täna kõnelda.

Ah nii — Laasi kalasaak on sellepärast suur, et talle kevadel kahju tehti. Hea küll! Aga temal

---

1. sügise hakul — sügise alul; 6. mitmevõrra — siin: mitmekordselt; 9. püstijalu — siin: väga ruttu, silmanähtavalt; 10. mahutada — panna; 15./16. mis Laasi saak teistele korda läheb — mis teistel tegemist Laasi saagiga; 17./18. kitsi käega — ihnus; 18. tühjalt — midagi andmata; 20. ennast unustades — järele mõtlemata; 21. kulla — armas; 23. eluaja — eluaja kestel.

oli ta võrdlemisi väike, siiamaale mitte parem kui teistelgi sügistel. Kas see vahest nende meelest näpunäitena tema kui kurjategija poole ei tähendanud.

Ei — Andresel oli aimus, imelik põhjendamata aimus, ja just see sundis teda teisi inimesi viimasel ajal pelgama. See põhjendamata aimus tegi ta hinge araks ja sundis teda teiste inimeste eest kõrvale hoiduma.

Otsekohe ei olnud keegi talle mingit iseäralist ütelnud, aga tema arvas neil kõigil suunurkades midagi tema kohta peituvat.

Mihklipäeva õhtu. Rannas viibides kuulis Andres kõrtsi poolt lärmi. Tõepoolest ei olnud vististi ühtegi randlast, kes täna õhtul ei oleks kõrtsi läinud; naised võtsid isegi lapsed käevartele ja asusid tüdrukute hulka kõrtsi seina äärde kobarasse.

Andrest piiras rannas tume kohisemine ja märg pime õhtu. Ainukene täht pigimustas öös oli Rahulaidu majaka tuli, mis kord heledasti vilgatas ja siis punaseks lüües otsata pimedusse uppus.

Lainete kohinasse lõikasid poiste hüüded kõrtsi poolt.

Elava leegina tõusis temas iha kõrtsi järele. Mis tähendaks ta tagasihoidmine? Kas ei tõmba ta just seega kahtlust enese peale? Kes on näinud — kes võib seda ütelda? Lõhki lööb ta selle pea, kes talle tuleks midagi sellesarnast näosse ütlema, ja ta tahab siis näha, kas igamees ei nimetaks ta tegu õigeks. Ei, eemalehoidumiseks ei ole tal mingit põhjust.

2./3. näpunäitena — tunnismärgina; 6. pelgama — kartma; 9. mingit — midagi; 12. mihklipäev — 29. septembril; 15. käevartele — kätele; 15./16. asusid tüdrukute hulka — läksid tüdrukute keskele; 16. kobarasse — ühtekokku; 17. piiras — ümbritses; 19. majaka — tuletorni; 20. punaseks lüües — punaseks muutudes; 21. lõikasid — tungisid; 23. iha kõrtsi järele — soov kõrtsi minna; 24. tagasihoidmine — eemalolemine.

Kõrtsi ukse ees jäi ta korraks seisatama. Sees sumises nagu mesipuus. Käes oli napilt jõudu ukse avamiseks.

Tuldi toast.

Andres avas ruttu ukse. See oli halb silmapilk. Purjus poisid jooksid rüsinal õue. Keegi lõi Andresele pimedas peaga valusasti näkku.

Tõmmati tikust tuld.

Lööja oli Kivisalu sulane, joodik mees. Noorpõlve oli ta madrusena purjelaevadel mööda saatnud, nüüd aga teenis ta rannas iga aasta ise-peremehe juures.

„Sina koeranägu!“ pahandas Andres, käega palgele vajutades. „Nahk tarvis sul mehiselt tuliseks kütta.“

Sulane astus tagasi. Raskelt joobnuna vaatas ta Andresele veidi aega otsa ja hakkas äkitselt naerma.

„Oh, ei ole viga — see oli ju kogemata. Jumala eest, kogemata! Aga ega kõik kogemata sünni. Ma ütlen, kaljast ei raiuks ma ilmaski kogemata puruks. Tõepoolest, ei ilmaski!“

Poisid läksid edasi ja läbi musta öö kuuldus nende naer.

Andres keeras ringi ja tuli kõrtsi juurest ära.

6.

Ühel ööl oli külm veepiire rannaga hoolsasti kinni tinutanud ja hommiku vara lasksid lapsed siledal jääl liugu. Laugastest kaugemale ei ulatunud

---

1. korraks — silmapilguks; 2. napilt jõudu — vähe jõudu; 6. purjus poisid — joobnud noormehed; rüsinal — üksteist tõugates; 7. pimedas — pimeduses; 8. tõmmati tikust tuld — süüdati tuletikk põlema; 11. ise-peremehe juures — uue peremehe juures; 12. koeranägu — sõimusõna; 13. nahk tarvis sul mehiselt tuliseks kütta — sind on tarvis tublisti läbi peksa; 24. kinni tinutanud — ühendanud; 24./25. lasksid jääl liugu — liuglesid jääd mööda; 25. laugastest — siin: madalast veest kalda juures.

esimestel päevadel külma võim ja ülevalt tulid vahutavad lained, jääkirmi kergesti purustades.

See oli esimesel päeval.

Mere kangekaelsest vastuseismisest hoolimata tõmmatakse jää-äär ikka kaugemale, ja pea ongi kogu laht selge läbipaistva jääkorra all. Mehed käivad, teravad haagid taldade all, mööda pilliroo ja pleekinud kõrkjate äärt ja otsivad läbi klaasselge jää vaadates laugastes vilkaid kalu, neid osaval käel surnuks lüües.

Tuul korjab lagedal lumehelbed kokku, pühib neid mööda jääd suure luuaga, ja peagi tõusevad kuiva, kahiseva pilliroo äärde pehmed lumehangede viirud.

Ikka kaugemale tungib jääväli ja ikka võimsamalt seob ta vägeva hiiglase ahelatesse. Veel mõned säravais tähis ööd, veel mõni päev vinget kirdetuult ja lahve vesi taganeb taevarannale ja nüüd kostab kaugest ilmast ta tume kohin.

Meri on kinni.

Randlased istuvad oma majades koos, elavad nende mälestustega ja selle varandusega, mis nad suve jooksul merest pärinud. See ongi aeg, kus vanad lastele oma mälestused edasi annavad, põlvest põlve, ja neid mälestusi hoitakse sugukonna raudvarana hoolega, parajal ajal jälle peidust välja tuues ja edasi andes. Need on õhtud, kus lapsed hinge poolest tõ-

---

1. ülevalt — kaugelt merelt; 2. jääkirmi — õhukest jääd; 5. tõmmatakse jää-äär ikka kaugemale — külmub ikka kaugemalt kinni; 7. pleekinud — siin: kahvatanud; 9. vilkaid kalu — nobedaid, kärmeid kalu; 10. lagedal — lahtisel merel; 11. peagi — varssi; 12. viirud — read; 13. tungib jääväli — ulatub jää; 15. säravais tähis — säravate tähtedega; vinget kirdetuult — läbitungivat põhjaida-tuult; 16. lahve vesi — lahtine meri; 17. kaugest ilmast — kaugelt; 21. pärinud — omandanud; 23. raudvarana — põlise, jäädava varana; 24. peidust välja tuues — päevavalgele tuues.

sisteks randlasteks kasvatatakse, kus meri muinasjuttude pärjasse punutakse ja kogu eluks kartus ja armastus mere vastu hingesse istutatakse. Seal astub meri elava olevusena, millel on oma tahtmised ja soovid, jutustustes tegelasena ette, ja ainult väga kaval ning tark randlane suudab teisiti talitada, kui see on mere soov.

Jutustused leiavad vastuvõtlikku pinda, sest uskudes visatakse seemet.

Mere kinnijäämine avaldas Andrese peale iseäraliselt rõhuvat mõju. Lühikesed päevad muutusid määratu pikkadeks. Kannatamata ja kärsitu oli ta laste vastu, sest kuidagi ei suutnud ta nende selgetesse sinistesse silmadesse vaadata. Ta katsus ennast koormast, mis ta südame peal lasus, vabastada, aga see muutus veel rõhuvamaks. Mida rohkem ta ennast trööstis, seda suuremaks tõusis süütegu ta silmis, mida rohkem ta oma südametunnistust vaigistas, seda hullemaks irevil hammastega koeraks see muutus.

Nüüd oli tal siis ka teada, et külas teda üleüldse kaljase katkiraiujaks peeti, olgugi et seda keegi selgest peast ei tulnud talle ütlema. Seda arvas ta aga küllalt selgesti tähele panevat, et temaga hea meelega ei tahetud kokku puutuda, ja vana Liisugi ei teinud kaljasest enam kunagi juttu.

Ta oli siis pidalitõbine, kelle eest kõrvale hoitakse, kellest teatakse, et ta küla peale teotuse toonud, ja kelle pea peale vanad mehed needmise seadsid.

Keegi ei tulnud seda tagasi võtma.

1./2. kus meri muinasjuttude pärjasse punutakse — kus mere kohta muinasjutte jutustatakse; 8. leiavad vastuvõtlikku pinda — võetakse hea meelega vastu; 12. kärsitu — närvlik. 18. vaigistas — rahustas; 19. irevil hammastega — avatud suust paistvate hammastega; 21./22. selgest peast — kainelt.

Öösiti ei tulnud und. Pingulekistud elev meeleolu peletas une nagu üleshirmutatud veelinnu pilliroost. Ta püüdis meeleheitel ennast rahustada, aga sellest ei olnud kasu. Pimedal ööl vaatas ta väsinult lahtiste silmadega ja otsis salahäältest üksikuid sõnu.

Andres sai aru, et ta randlase nime väärt ei ole, sest randlase käsi ei löö ilmaski meresõidu-riistasse. Tal tõusis tunne, mis teda sundis ennast põlgama. Ja nõndaviisi jääb ta põlgusealuseks eluajaks. Laas oli aga külas sellevastu esimese koha peale tõusnud ja temast kõneldi ainult kiites ja lugu pidades.

Õues oli maru. Mere poolt kuuldus raksumine, vihane rümamine. Mürin lähenes. Randlased said aru, et veepiire alaliselt jääd purustades rannale läheneb. Õues lendasid teravad lumekillukesed mustas õhus.

Andrest rõhus täna raske luupainaja. Mitte kordagi ei pääsenud ta päeva jooksul tumedatest mõtetest. Need tikkusid nagu hullud koerad ta kallale, puresid ta südamesse hammastega, ja tal ei olnud abinõu nende eemalepeletamiseks.

Naine sai väga hästi aru, et mehel raske koorem südame peal lasub, kuid avitama ta teda ei pääsenud. Ei avanudki mees talle niipalju südant, et ta oleks osanud temale oma abi pakkuda.

Kellegi palgel ei lehvinud naeratus, igaühe huultel surid sõnad. Meri kohises. Täna ei olnud see lõbus ja meeldiv kuulda, vaid lainete rümamisest kostis ähvardus.

---

1. öösiti — öödel; pingulekistud — pingutatud; elev — erutatud; 5. otsis üksikuid sõnu — tahtis aru saada; 9. põlguse-aluseks — põlatavaks; 13. rümamine — möirgamine; 15. lumekillukesed — lumekuulikesed; 19. tikkusid — tungisid; 20. puresid — hammustasid; 23. avitama ei pääsenud — ei suutnud aidata: 26. ei lehvinud — ei ilmunud.

Andres istus pingile pandud võrkude peal, vaatas enese ette ja tõmbas närvlikult lühikese varrega kalgist kuuma suitsu.

Lapsed magasid.

Naine istus tule all riiete parandamisel. Sõna nad teineteisega ei kõnelnud. Vaikus seisis mehe ja naise vahel sillata kuristikuna, millest keegi üle ei pääse.

Ehmudes vaatas naine tagasi. Mees seisis ta selja taga, silmadest vahtis välja segane mõte ja ta palge lihased värisesid.

„Mis sa teed siin?“

Mehe hääl kostis raskes ja rõhuvas vaikuses õudsena. Naine pidi ennast vastamiseks koguma.

„Mis ma teen? Sa näed ju.“

„Ma näen. Aga sa näed ka seda, et ma mitte midagi ei tee. Aga ma ei tahagi midagi teha.“

„Mis sul täna õhtu teha ongi.“

„Sa ei saa aru,“ kisendas mees vihaselt. „Ma ei taha täna midagi teha, aga ega ma ka edaspidi enam midagi tee.“

Naine pani parandatava riide kõrvale ja vaatas mehele otsa. Ta tundis selle juures väga hästi, kuidas ta süda haavatuna rahutult tuksus ja valutama lõi. Ta aimas midagi halba, midagi, millest ta ise poolegi aru ei saanud.

„Mis sul ometi on? Sa oled viimasel ajal ka lastega nii väga vali. Nad kardavad sind.“

Andrese lõua lihased värisesid. Ta surus hambad täie jõuga kokku.

---

3. kalgist — siin: piibust; 10. segane mõte — ebaselge mõte; 14. ennast koguma — ennast sundima; 20./21. ega ma ka edaspidi enam midagi tee — ma ei tee ka tulevikus midagi; 24./25. valutama lõi — hakkas valutama; 26. poolegi — sugugi.

„Mis sul siis on?"

„Ah minul. Noh, ma tahan ütelda, mis mul on. Mina ei taha siin enam olla."

„Kuhu sa tahaksid minna?"

„Hoopis ära. Ma lähen — ma tagasi ei tule."

Naine võttis pooleli oleva töö uuesti kätte.

„Kuule, sa ei küsi. Kas tead, kes purustas Laasi kaljase ära? Eks küsi — ma tean seda. Mina olin see. Seda teab kogu küla. Sina loll ei tea seda. Mina olin see, kes selle kirvega puruks raius. Ma tegin seda sellepärast, et ma Lassi kõigest südamest vihkan. Ütle seda neile, ütle sina seda talle."

„Miks ma seda siis pean ütlema," vastas naine ja astus veidi eemale. Ta mehe verine pilk pani teda hirmuma.

„Noh, nad peavad ju ometi teadma, et nende arvamine on õige."

„Oh Jumal, miks sa siis tegid seda?"

„Ma ütlesin, ma vihkan teda. Ma vihkan teda sellepärast, et ta minust õnnelikum on. Ta oli mu sõber, aga sinu pärast saime vaenlasteks. Sinu pärast! Minu kiusuks ehitas ta kaljase ja sellepärast raiusin selle puruks. Nad needsid mind, mingu see siis täide!"

Andres keeras ümber.

„Kuhu sa lähed?" ütles naine, ühtlasi ta käevarrest kinni haarates.

„Mis sinul sellega asja. Lase lahti!"

Võimsalt tõmbas ta enese lahti ja lükkas naise tugeva käega kõrvale.

---

6. pooleli oleva — katkestatud. 8. eks küsi — küsi minult; 14. verine pilk — kohutav pilk; 14/.15. pani hirmuma — hirmutas; 22. minu kiusuks — selleks, et mind kiusata.

Ta läks uksest välja ja kadus pimedat ööd täitvasse merekohinasse.

Naine vaatas akna poole. Ikkagi nägi ta pimedusest oma mehe kahvatanud nägu.

Õuest kostis mere ähkimine.

Esimene anne, mis meri järgmisel kevadel jääst vabanedes kaldale heitis, oli ärapurustatud surnukeha. See oli järsk teravate kaljunurkadega rand, kuhu meri selle välja heitis, keda ta eneses ei tahtnud pidada. Alles hoolsal vaatamisel tunti riietest ära, et see on Andres. Vana Rein pani oma käed risti, liigutas huuli ja hingeõhuga ühes tulid sõnad: „Vali karistus tabas teda vaesekest ta kuriteo eest — aga ega meiegi siis ta kohtumõistjad ole.“

Olgugi et meri sagedasti oma ohvrid kaldale viskab, unustatakse see rannas varssi. Ometi on see koht nüüdki veel õudne, tehakse kaldal sealkohal pimediku ajal ring ja alt kostvast lainete mühinast on mitmed kuulnud inimese ulgumist, mis maru kohinast mitu korda valjum.

Andrese vaim elab ikkagi seal kaljusel kaldal, sest meri ei luba talle puhkamiseks rahulikku asupaika.

1./2. pimedat ööd täitvasse — pimedusest täidetud; 12. hingeõhuga ühes — hingamisega; 17./18. tehakse ring — minnakse ümber; 18. pimediku ajal — videvikul; 19. ulgumist — ulumist; 20. valjum — kuuldavam; 22. ei luba asupaika — ei taha anda puhkamiskohta.

Sõnastik — Wörterverzeichnis — Словарь.

Lk. 3.

kaljas, -se — die Galjaß, das Segelboot — галгас, парусная лодка
erutama — aufregen — возбуждать
uudis, -se — die Neuigkeit — новость
kadedus, -se — der Neid — зависть
rand, ranna — der Strand — берег
paat, paadi — das Boot — лодка
sõnum, -i — die Nachricht — известие
västrik, -ku — die Fischgabel — острога
taga kiusama, -ta — verfolgen — преследовать
irvitama — sich lustig machen — насмехаться, издеваться
tühine, -se — unnütz — пустой, напрасный
ettevõte, -võtte — das Unternehmen — предприятие
kõrvale hoidma — vermeiden, sich zurückhalten — избегать, держаться в стороне

Lk. 4.

ometi — dennoch, doch — всетаки
suutma, suudan, suuta — können — мочь, быть в состоянии
muretsema — verschaffen — раздобыть
püük, püügi — der Fang — ловля
püügiriistad — die Fanggeräte, die Fischergeräte — снасти для ловли
ait, aida — die Scheune — амбар
kuivatama — trocknen — сушить
korsten, korstna — der Schornstein — дымовая труба
hiilgama, hiilata — glänzen — сиять, блестеть
kosima — freien — свататься
varandus, -e — das Gut, die Habe — имущество
tublisti — tüchtig (adv.) — изрядно
kae — der Star (Augenkrankheit) — бельмо
siiamaale — bis jetzt — до сих пор
lähenema — sich nähern — приближаться

Lk. 5.

kõrts, -i — die Schenke — корчма
õlu, õlle — das Bier — пиво
kiir, -e — der Strahl — луч
särama — glänzen — сиять
vedelik, -u — die Flüssigkeit — жидкость
hele, heleda — klar, hell — светлый, ясный

leek, leegi — die Flamme — пламя
korduma — sich wiederholen — повторяться
valjusti — laut, scharf — громко, резко
imestus, -se — die Bewunderung — удивление
hüüe, hüüde — der Ausruf — восклицание
sulane, -se — der Knecht — батрак
maamees, -mehe — der Bauer — крестьянин
hirnuma — wiehern — ржать
valama — gießen — лить
veidi — ein wenig — немного
jaksama, -ta — können, im stande sein — мочь, быть в состоянии
toop, toobi — der Stof — штоф
punetama — erröten — краснеть
pakkuma, pakun — bieten — предлагать
jätkuma — hinreichen, genug sein — хватать, быть достаточным

Lk. 6.

hoolimata (millestki) — ungeachtet — несмотря (на что-нибудь)
välja sirutama — ausstrecken — протянуть
nuusutama — riechen — нюхать
ülistama — preisen — прославлять, хвалить
jahmatama — erschrecken — пугаться
ennast koguma — zu sich kommen — собраться с духом, притти в себя
kaja — der Widerhall — отзвук
aimama, -ta — ahnen — чуять, предчувствовать
vastu panema, - panna — Widerstand leisten — сопротивляться
lage, lageda — offen — открытый
kahmama, -ta — greifen — хватать
heitma, heidan, heita — werfen — бросать
põlgus, -se — die Verachtung — презрение
avaldama — äußern, ausdrücken — обнаруживать, выражать
keerama, -ta — drehen — поворачивать
meeletusk, -tusa — der Unmut, Mißmut — неудовольствие
pesema, pesta — waschen — мыть, смывать
osavõtja — der Teilnehmer — участник

Lk. 7.

heldus, -se — die Freigebigkeit — щедрость
lagunema — verfallen — приходить в упадок
niivõrt — dermaßen — настолько
veerema — rollen — катиться
edaspidi — fernerhin — впредь
segelema — wimmeln — кипеть
lesknaine, -naise — die Witwe — вдова
pisikene, -se — klein — маленький
korjama, -ta — sammeln — собирать
laast, -u — der Holzspan — щепка
udusulg, -sule — die Daune — пушинка, пух

Lk. 8.

sile, sileda — glatt — гладкий, ровный
hööveldama — hobeln — стругать
moodsalt — nach der Mode — по-новому
väljakoolutatud — ausgebogen — выгнутый

kere — das Gerippe — туловище, остов
võidma, võian, võida — bestreichen — мазать, натирать
tõrv, -a — der Teer — смола
imema — saugen — сосать
ahnelt — gierig (adv.) — жадно
õhuke(ne), õhukese — dünn — тонкий
põsk, põse — die Wange — щека
uhkeldama — stolz sein, sich brüsten — гордиться
ainiti — einzeln; starr — отдельно; в упор
armuke, armukese — der (die) Geliebte — возлюбленный (ая)
ihaldama — begehren, sich sehnen — сильно желать, тосковать
ummistama — verstopfen, unzugänglich machen — делать непроходимым, засаривать
oja — der Bach — ручей
meelepaha — die Bosheit, der Zorn — злоба
haisev, -a — riechend (schlecht) — пахнущий (дурно)
maakevesi, -vee — das Sumpfwasser — болотная вода
pakitsema — drücken — давить, угнетать
alandama — erniedrigen — унижать
puri, purje — das Segel — парус
liuglema, liuelda — glitschen — скользить
kihutama — hetzen; eilen, rasen — подстрекать; мчаться

Lk. 9.

linane, -se — leinen — полотняный
lonti langema — hängen bleiben, herabhängen — повисать
pärreldama — perlen — блестеть
kiire — schnell — быстрый
ilmsi — in wachem Zustande — наяву
kurt, kurdi — taub — глухой
totralt — dumm (adv.) — глупо, безцельно
võrk, võrgu — das Netz — сеть
väravatagune, -se — der Platz hinter der Pforte — место за воротами
post, -i — der Pfosten — столб
kaapima, kaabin — schaben — скрести, рыть
kare, karge — vergrast, mit Gras überwachsen — заросший травой
arg, ara — scheu — робкий
närune — lumpig — оборванный
salkkond, -konna — die Gruppe — кучка, группа
äkitselt — plötzlich — вдруг

Lk. 10.

sadama, sajab — fallen (Regen usw.) — падать (о дожде и. т. п.)
lasuma — liegen — лежать
kohisema — rauschen — шуметь
randlane, -se — der Strandbewohner — береговой житель
lärmitsema — lärmen — шуметь
hatul — zottig — лохматый
kutsikas, -ka — junger Hund, der Welf — щенок
hagerik, -ku — die Hütte — шалаш
pugema, poen — ausweichen, entwischen — ускользать, скрываться
sahin, -a — das Geräusch — шорох
vabuaed, -aia — der Platz z. Trocknen der Netze — место для сушки сетей

matusepaik, -paiga — der Friedhof — кладбище
voog, voo — der Strom; die Welle — течение; волна
haud, haua — das Grab — могила
kõmin, -a — das Gemurmel, das Getön — говор, гул
kiljatus, -se — der Aufschrei — вскрик
vältus, -se — die Dauer — длительность

Lk. 11.

aer, -u — das Ruder — весло
sõudma, sõuan, sõuda — rudern — грести
hirmuma — erschrecken — пугаться
süld, sülla — der Faden — сажень
neelama, neelata — herunterschlucken глотать
kära — der Lärm -- шум
mühin, -a — das Rauschen — шум
ladisemine, -se — das Plätschern — плеск
kummuli — umgekippt — вверх дном
piisk, piisa — der Tropfen — капля
jäme, jämeda — dick, groß — толстый, крупный
pigi — das Pech — смола
luupainaja — der Alp, das Alpdrücken — злой дух, кошмар
kurk, kurgu — die Kehle — горло
serv, -a — der Rand — край
höövel, -vli — der Hobel — рубанок
haljas, halja — grün; blank — зеленый; блестящий
tera — das Körnchen; die Schneide — зерно; лезвие

Lk. 12.

kätte tasuma — heimzahlen — мстить
kiitlema, kiidelda — prahlen — хвастать
suurustama — sich großtun — гордиться, чваниться
käevars, -varre — der Arm — рука
mõnusasti — mit Vergnügen — с удовольствием
vibutama — schwenken — взмахнуть, замахнуться
halvama, -ta — entkräften — обезсиливать
mürin, -a — das Getöse — гром, грохот
kiuste — zum Trotz — вопреки, назло
kärpima, kärbin — kürzen, mäßigen — подрезывать, уменьшать
kogunema — sich sammeln — сходиться, собираться
koolutatud — gekrümmt — согнутый
kargama, karata — springen, hüpfen — скакать, прыгать
nael, -a — der Nagel — гвоздь
kaar, -e — der Bogen — дуга
joobnud — trunken — опьяненный
hullumeelne — wahnsinnig — безумный
mõistus, -se — der Verstand — разсудок
pöörane, -se — verdreht, sinnlos — сумасшедший
inetult — häßlich — безобразно
vahtima, vahin — schauen — смотреть
urmne, -se — zackig — зубчатый
nõmm, -e — die Heide — песчаный луг
lapp, lapi — der Lappen, das Stückchen — лоскуток, клочек

Lk. 13.

kadakas, -ka — der Wachholder — можжевельник
kostma, kostan, kosta — antworten; tönen — отвечать, звучать
mähkima, mähin — wickeln — пеленать
kard, karra — das Blech — жесть
ette heitma, heidan, heita — vorwerfen — упрекать
piin, -a — die Qual — мучение
piste — der Stich — укол
vaheldama — wechseln — сменять, -ься
põline, -se — uralt; geboren — древний, исконный
alatu — niedrig — низкий, подлый
põhi, põhja — der Boden — дно
pääsema — entkommen, sich retten — уйти, спастись

Lk. 14.

kõrkus, -se — der Stolz, der Hochmut — гордость, чванство
hiilima — schleichen — красться, подкрадываться
pakk, paku — der Klotz — колода
kõdunema — verwesen — тлеть, разрушаться
lahutama — trennen — отделять, разлучать
jälk, jälgi — widerlich, abscheulich — отвратительный
kuub, kuue — der Rock — верхн. одежда, пиджак
hõlm, -a — der Kleidschoß — полà (платья)
kiljatama — aufschreien — вскрикнуть
venivalt — anhaltend — протяжно
mässima — einhüllen — закутывать

Lk. 15.

suigutama — einschläfern — усыплять
uinuma — einschlafen — засыпàть
maru — der Sturm — буря
sula — flüssig — жидкий
voolama, -ta — fließen — течь
välja loopima (loobin) — herauswerfen, ausschöpfen — выбрасывать
sattuma, satun — geraten — попадать
tina — das Blei — олово, свинец
õudselt — gruselig (adv.) — жутко
silmakoobas, -koopa — die Augenhöhle — глазная впадина
vajuma — sinken — опускаться, погружаться
luupainajalik, -ku — alpdrückend — кошмарный
vaip, vaiba — die Decke — одеяло
õõnes, õõnsa — hohl — полый, пустой
uppuma, upun — ertrinken — тонуть
lämmatus, -se — das Ersticken — удушье
padi, padja — das Kissen — подушка
kägistama — ersticken, erwürgen — душить, давить

Lk. 16.

vankuma, vangun — schwanken — шататься
õu, õue — der Hof — двор
koivalge — das Morgengrauen — разсвет

erk, ergu — munter — бодрый, живой
tabama — treffen — попадать, схватывать
kõle — scharf, eisig — холодный, пронизывающий
hanguma — erstarren — застывать
kõrvale tõrjuma — beseitigen — устранять
oletama — vermuten — предполагать
mõrtsukas, -ka — der Mörder — убийца
ohver, ohvri — das Opfer — жертва

Lk. 17.

valgma — die Anfahrt — пристань
joodik, -ku — der Trinker — пьяница
hulgus, -se — der Vagabund — бродяга
kurtma, kurdan, kurta — grämen — жаловаться, сетовать
lonkama, longata — hinken — хромать
näpp, näpu — der Finger — палец

Lk. 18.

erutus, -se — die Erregung — оживление, возбуждение
pauk, paugu — das Krachen — удар, треск
mõla — das Ruder — весло
mõlapulk, -pulga — die Rudergabel уключина

Lk. 19.

teotus, -se — die Verleumdung; die Schande — клевета; позор
needma, nean, needa — verdammen проклинать
piits, -a — die Peitsche — плеть, кнут
ükshaaval — einzeln — по-одному
jõledus, -se — die Dummheit — глупость
saak, saagi — der Fang — добыча
lonkima, longin — schlendern — шататься; брести
põhjalik, -ku — gründlich — основательный
asjatundja — der Kenner — знаток
karvapealt — genau — въ точности
kiilupuu — der Kiel — киль
pilkama, pilgata — sich lustig machen — осмеивать

Lk. 20.

süli, süle — der Schoß — лоно; колени
heldene — gut; freigebig — добрый; щедрый
virk, virga — flink, fleißig — бодрый, прилежный

Lk. 21.

lausuma — verlauten lassen — говорить
mõnus, -sa — angenehm, passend — удобный, благоприятный
teekond, -konna — die Fahrt — поездка
mõõdukas, -ka — mäßig — умеренный
kiikuma, kiigun — schaukeln — качаться
tojalik koer — beißender Hund — кусака
kannul — auf den Fersen — по пятам

närima — nagen — грызть
hukka mõistma — verurteilen — осуждать
lumehang, -e — der Schneehaufen — снежный сугроб
purjutama — kneipen — пьянствовать
lärm, -i — der Lärm — шум
eeskujulik, -ku — musterhaft — примерный

Lk. 22.

sünnis, sündsa — passend — подходящий
vaimustatult — begeistert (adv.) — с воодушевлением
õiglane, -se — gerecht — справедливый
püstijalu — stehenden Fußes — стоя, тотчас, сейчас
mahutama — unterbringen — помещать
kitsi — geizig — скупой

Lk. 23.

võrdlemisi — vergleichsweise — сравнительно
näpunäide, -näite — der Fingerzeig, der Hinweis — указание
aimus, -se — die Ahnung — предчувствие
põhjendama — begründen — обосновывать
pelgama, peljata — fürchten, meiden бояться, избегать
peituma — sich verstecken — прятаться
kobar, -a die Traube; der Haufen — гроздь; кучка
tume, tumeda — dunkel; dumpf — темный; глухой, неясный
märg, märja — feucht — влажный
majak, -a — der Leuchtturm — маяк
vilgatama — aufblitzen — сверкнуть
iha — das Verlangen — желание, страсть
lõhki lööma — zerschlagen — разбивать

Lk. 24.

sumisema — summen — жужжать
mesipuu — der Bienenstock — улей
napilt — kaum — на-силу; едва
purjus — betrunken — пьяный
rüsin, -a — das Gedränge — давка, теснота
madrus, -se — der Matrose — матрос
kütma, kütan, kütta - heizen — отапливать, согревать
kogemata — aus Versehen — нечаянно
tinutama — löten, festigen — спаивать, скреплять
liugu laskma — glitschen — скользить
laugas, lauka — das Sumpfloch — лужа

Lk. 25.

vahutama — schäumen — пениться
kirm, -i — dünne Schicht — тонкий слой
kangekaelne, -se — hartnäckig — упрямый
laht, lahe — die Bucht — залив, бухта
haak, haagi — der Haken — крючок
tald, talla — die Sohle — подошва
pilliroog, -roo — das Schilfrohr — тростник

kõrkjas, kõrkja — die Binse — камыш
vilgas, vilka — flink — проворный, быстрый
lumehelbed (-helve) — die Schneeflöckchen — снежные хлопья
luud, luua — der Besen — метла
peagi — bald — вскоре
viirg, viiru — der Streifen — полоса, ряд
siduma, seon — binden — связывать
vägev, -a — mächtig — могучий
hiiglane, -se — der Riese — великан
vinge — eisig, scharf — холодный, резкий
kirre, kirde — Nordost — северо-восток
lahve vesi — offenes Wasser — открытое море
põlv — die Generation — поколение
sugukond, -konna — das Geschlecht — род
paras, paraja — passend — подходящий, удобный
tõsine, -se — echt, ernst — настоящий, серьезный

Lk. 26.

pärg, pärja — der Kranz — венок
olevus, -se — das Wesen — существо
tegelane, -se — die handelnde Person — действующее лицо
talitama — handeln — поступать, действовать
vastuvõtlik, -ku — empfänglich — восприимчивый
kärsitu — ungeduldig; nervös — нетерпеливый, нервный
koorem, koorma — die Last — груз
irevil hammastega — die Zähne fletschend — с оскаленными зубами
pidalitõbine, -se — aussätzig — прокаженный

Lk. 27.

pingulekistud — angestrengt — напряженный
elev, -a — aufgeregt — возбужденный
meeleolu — die Gemütsstimmung — расположение духа
peletama — verscheuchen — спугивать
meeleheide, -heite — die Verzweiflung — отчаяние
raksumine, -se — das Krachen — треск
rümamine, -se — das Brüllen — рев, рычание
kild, killu — das Bruchstück — обломок, кусок
kallale tikkuma — überfallen — нападать
purema — beißen — кусать, грызть
avitama — helfen — помогать
lehvima — wehen — веять

Lk. 28.

kalk, kalgi — die Pfeife (aus Lehm) — трубка (из глины)
kuum, -a — heiß — горячий
kuristik, -ku — der Abgrund — пропасть
lihas, -se — der Muskel — мускул
õudne, -se — gruselig — жуткий
tuksuma — schlagen, klopfen — биться, стучать
lõug, lõua — das Kinn — подбородок

Lk. 29.

loll, -i — dumm — глупый

täide minema — sich erfüllen — исполняться
kõrvale lükkama, lükata — abstoßen — отталкивать

Lk. 30.

ähkimine, -se — das Stöhnen, das Ächzen — стенание
anne, ande — die Gabe — дар
järsk, järsu — steil — крутой
kalju — der Felsen — утес
hoolas, hoolsa — fleißig — прилежный
kohtumõistja — der Richter — судья
pimedik, -ku — die Dämmerung — сумерки
ulgumine, -se — das Heulen — вой
vaim, -u — der Geist — дух
asupaik, -paiga — der Aufenthaltsort — местопребывание

23) Max Nordau: **Die Brille des Zwerges.**
24 lk. Hind 25 marka.

24) **Beauty and the Beast. Tattercoats.** Adapted for the use of schools by J. G. Estam.
32 lk. Hind 35 marka.

25) K. F. Meyer: **Das Amulett.** 48 lk. Hind 45 marka.

26) **Till Eulenspiegels Streiche.**
30 lk. 4 joonist. Hind 30 marka.

27) Grimm: **Sechse kommen durch die ganze Welt.**
16 lk. Hind 20 marka.

28) E. v. Wildenbruch: **Archambauld.**
24 lk. Hind 25 marka.

29) R. Kipling: **The Elephant's Child.**
18 lk. Hind 25 marka.

30) Louis M. Alcott: **Little Women.**
96 lk. Hind 80 marka.

31) André Theuriet: **La pipe.**
24 lk. Hind 35 marka.

32) P. Rosegger: **Dreihundert vierundsechzig und eine Nacht.** 16 lk Hind 20 marka.

33) W. Hauff: **Der Zwerg Nase.** 44 lk. Hind 45 marka.

34) Paul Keller: **Der angebundene Kirchturm.**
16 lk. Hind 20 marka.

35) L. Ganghofer: **Der Santrigel.** 24 lhk. Hind 30.

36) Theodor Fontane: **Drei von dem dritten Garde-Ulanen-Regiment.** 12 lk. Hind 20 marka.

37) J. Grimm: **Frau Holle.** 12 lk. Hind 30 marka.

38) Fr. Gerstäcker: **Germelshausen.** 44 lk. H. 50 marka.

39) L. Kreymann: **Die Exzellenz in Zivil.**
20 lk. Hind 25 marka.

40) Joh. W. Jannsen: **Uus variser ehk ilma kõrtsita ja kõrtsiga küla.** 40 lk. Hind 45 marka.

41) Fr. Gerstäcker: **Der Schiffszimmermann.**
48 lk. Hind 45 marka.

42) Detlev v. Liliencron: **Der Narr.** 16 lk. Hind 25 mk.

44) Jakob Pärn: **Oma tuba, oma luba.**
Hind 80 mk.

45) Jakob Mändmets; **Katkiraiutud kaljas.**
40 lk. Hind 40 mk.

46) Anton Pichler: **Die neue Kunst.** 20 lk. H. 20 marka.

Hind 40 marka.